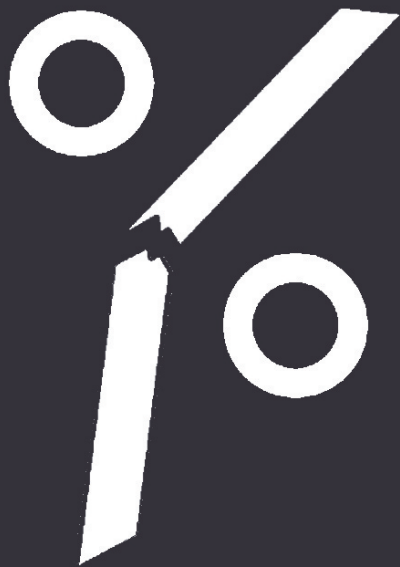

MITÄ KAPITALISMIN JÄLKEEN?

PETRI VESTOLA

Mitä kapitalismin jälkeen?

Petri Vestola

Mitä kapitalismin jälkeen?

© 2014 Petri Vestola

Kustantaja: BoD™ – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-286-890-9

Sisällys

Kaatuuko kapitalismi?	6
Ehdotus uudeksi systeemiksi.....	18
Säästävä yhteiskunnan rakenne	33
Miten meidän käy?	56

Kaatuuko kapitalismi?

M. Miksi mielestäsi pitäisi keksiä jotain kapitalismin tilalle? Loppuuko se itsestään vai pitäisikö se ihan vasiten lopettaa?

V. Olisi aihetta lopettaakin. En voi hyväksyä kapitalismin päämääriä. Pahinta on se, että päämäärät eivät ole ihmisen vapaasti valitsemia, vaan ne ovat taloussysteemin määräämiä. Taloussysteemin pitäisi olla keino ihmisen valitsemien päämäärien toteuttamiseksi, mutta niin ei ole. Asiat ovat heittäneet häränpyllyä. Kasvusta riippuva systeemi määrää päämääräksi jatkuvan talouskasvun, ja ihmisestä kuluttajana on tehty väline tuon päämäärän toteuttamiseksi.

Talouskasvua on kritisoitu siksi, että se on mahdotonta rajallisten aineellisten resurssien oloissa. Niinhän se tietysti on, mutta silti kritiikki lähtee asian puolivälistä. Se lähtee siitä, että talouskasvu ei ole hyväksyttävä päämäärä vain sen takia, että se on mahdotonta. Mutta eihän se ole mikään syy tekemiseen, että tekeminen on mahdollista. Kaikella tekemisellä pitäisi olla jokin tarkoitus, eikä vain se, että se on mahdollista.

M. Eikö talouskasvun tarkoitus ole parantaa työllisyyttä lisäämällä työtä?

V. Niinhän sitä sanotaan, mutta toinen tapa ratkaista työttömyys olisi työn jakaminen. Talousajattelun perusvika on se, että valtio on omaksunut yksilön näkökulman talousasioihin. Esimerkiksi työttömyys on mielekäs käsite vain yksilön kannalta, mutta kokonaisuuden kannalta työtä ei voi puuttua. Jos puuttuu hyödykkeitä, ei puutu työtä, sillä työtä on puuttuvien hyödykkeiden valmistamisessa. Jos taas hyödykkeitä ei puutu, ei työtä tarvita lisää. Tämä viimeksi mainittu tilanne on omi-

naista nykyajalle. Sitä nimitetään työttömyydeksi. Puutetta tar-
koittavalla sanalla kuvataan runsautta.

**M. Sanoit, että mitään hyödykkeitä ei puutu, mutta ei-
kö köyhiltä ainakin puutu?**

V. Puuttuu kyllä, mutta se johtuu siitä, että työ ja toimeentulo
eivät ole jakautuneet tasaisemmin. Mutta jos ne olisivat jakau-
tuneet tasaisemmin, niin sanopa mikä on riittävä hyödykkeiden
määrä?

M. No minusta nykyinen määrä on riittävä.

V. Hyvä, oletetaan se yleisesti hyväksytyksi riittävän määräksi,
mutta ei se silti riitä. Juttu on näin: Ihmisen tarpeet eivät mää-
rää riittävyttä, vaan sen määrää taloussysteemi. Olipa tuotanto
miten suurta tahansa, sen on kasvettava aina vaan. Mikään ei
riitä kasvusta riippuvalle taloussysteemille.

Sata vuotta sitten vaadittiin ja saatiin kahdeksan tunnin työaika.
Nykyään työaika voitaisiin lyhentää vielä paljon enemmän au-
tomaation ja hyvien koneiden ansiosta, ja se olisi ihmisen ja
ympäristön kannalta mielekäs päämäärä. Mutta siihen ei pyritä,
vaan työn lisäämisestä on tullut mieletön päämäärä. Vuosi-
kymmenten mittaan on kuultu monia varoituksia ympäristön
tuhoutumisesta ja on tehty ehdotuksia saastumisen lopetta-
miseksi, mutta enimmäkseen niistä ei ole piitattu. Asia on nähty
niin, että saastuminen on hinta, joka meidän on maksettava
työn määrän lisääntymisestä. On maksettu kallis hinta mielet-
tömän päämäärän puolesta. Eri asia on, että päämäärääkään ei
ole saavutettu, vaikka hinta on maksettu.

V. Sanopa miksi työn lisäämisessä ei ole onnistuttu, miksi on
niin vaikeaa lisätä työtä?

**M. No kun mitään ei puutu, on vaikea keksiä enää mi-
tään.**

V. Aivan niin, eikä sillä hyvä ettei puutu, vaan tuotetaan jopa
liikaa. Tavarosta tehdään tahallaan lyhytikäisiä, jolloin niitä
voidaan valmistaa enemmän. Saadaan lisää työtä ja talouskas-

vua. Tämänkaltaisen talouskasvu ei lisää elintasoja, vaan huonontaa sitä. Lyhytikäiset tavarat ovat joskus suorastaan raivosuttavia, ja ympäristön kannalta turhaa saastuttamista.

V. Talouskasvun mielekkyyttä ei pidä tarkastella vain hyödykkeiden kannalta, vaan myöskin välineiden kannalta. Koneiden osalta ei turhaa kasvua ole ehkä ollut, mutta palvelut elinkeinoelämässä ovat lisääntyneet. Julkisella sektorilla ne ovat myös lisääntyneet. Siellä niitä sanotaan byrokratiaksi. Sen sijaan hyödykkeiksi laskettavat palvelut, kuten sairaanhoito, ovat vähentyneet. Elintason kannalta on huononnuksellista, että hyödyllisiä palveluja on supistettu. Sen sijaan byrokratia ja yksityisen sektorin monimutkaisuus eivät edistä elintasoja millään lailla, mutta juuri niissä on ollut kasvua. Ne ovat yhteiskunnan aineettomia välineitä, mutta niiden tuottamiseksi tarvitaan aineellisia resursseja. Tarvitaan työtiloja, tietokoneita, sähköä, työmatkoja jne. Aineeton kasvu siis saastuttaa sekin. Palvelut ovat välttämättömiä tietyssä määrässä, mutta mikä ylittää välttämättömän, on turhaa. Tai siinä mielessä nekin ovat hyödyllisiä, jos katsotaan työn lisääminen päämääräksi, kuten nykyään katsotaan.

M. Ovatko nämä monimutkaisuudesta johtuvat työt tosiaan lisääntyneet?

V. En pysty luettelemaan mitä töitä ne ovat, mutta niiden määrä voidaan päätellä. Ensinnäkin tavaroiden varsinaiset valmistuskustannukset ovat vain murto-osa myyntihinnasta. Erotus menee monimutkaisuuden piikkiin. Toiseksi, mitä ihmiset oikein tekevät? Varsinainen tuotanto on automatisoitu hyvin pitkälle tai siirretty ulkomaille, pankissa, kaupassa ja monessa muussa on siirrytty itsepalveluun, mutta silti ihmiset tekevät jotain. Mitä? Ihmiset tekevät sitä, mistä tuotteiden hinta muodostuu valmistuskulujen ylimenevältä osalta.

M. Mistä tämä turha monimutkaisuus johtuu?

V. Yksityissektorilla suurin syy on mielekkyyssrajan ylittäminen tavaroiden valmistamisessa. On keksittävä uusia tuotteita ja saatava ihmiset haluamaan niitä. Ja sitten on paljon muuta: on verosuunnittelua, kilpailutusta ja mitä kaikkea konsulttia sitä onkaan.

V. Niin tällaista tämä on. Ei yhteiskunnan päämääriä voi hyväksyä, eikä sitä, mihin se on johtanut. Saastuminen ei tietenkään ole kenenkään päämäärä, mutta se on niin selvässä kytköksessä talouskasvuun, että se on laskettava mukaan nykyisiin päämääriin.

M. Luuletko, että systeemiä vaihdetaan?

V. Ei sitä vaihdeta ennen kuin systeemi romahtaa. Ja se romahtaa kysynnän puutteeseen. Kysynnän puute aiheuttaa kaksi kapitalismin perusominaisuutta, pakonomaisen kilpailun ja riippuvuuden talouskasvusta. Kapitalismin paradoksi on se, että kilpailu vähentää talouskasvun edellytystä, joka on kysyntä. Tämä paradoksi on tekijä, johon kapitalismi romahtaa.

M. Miksi kysyntää puuttuu?

V. Kysynnän puute johtuu siitä, että tuotanto on automatisoitu hyvin pitkälle. Palkat ovat yhä pienempi osa tuotannon kokonaiskustannuksista, ja palkathan ovat kysyntää. Tämä kyllä tiedetään, mutta siitä ei puhuta aivan suoraan. Olet kai huomannut kuinka meitä on monta kertaa moitittu yli varojen elämisestä? Se on tietysti totta, mutta vähän asian vierestä sanottu. Ei kukaan käytä varallisuuttaan elämiseen, vaan elämiseen käytetään palkkaa tai eläkettä, joskus pääomatulojakin. Yli varojen eläminen tarkoittaa, että kulutamme enemmän kuin saamme palkkaa tai eläkettä. Velalla katetaan se, mikä puuttuu kysynnästä, siksi talous vielä jotenkin toimii.

Tässä kirjassa harrastelija-ajattelijat esittävät näkemyksiään vaihtoehtoiseen, nykyistä toimivampaan talousjärjestelmään. Helppolukuiseen keskustelumuotoon puetussa tekstissä käsitellään sekä nykyinen että vaihtoehtoinen systeemi sillä ajatuksella, että systeemi on keino ja päämääränä ovat ihmisen tarpeet.

Talouspolitiikka on vain reagoimista edellisen reagoimisen seurauksiin. Kokonaisuutta ei ajattele kukaan.

Vuosikymmenten ajan on kilpailukykyä parannettu meillä ja muualla, mutta silti kasvu on hiipunut.

* * *

Uudessa systeemissä ihminen tarpeineen on päämäärä, ja taloussysteemi on väline sen toteuttamiseksi. Nykyisin asia on päinvastoin. Järjestelmä kasvutarpeineen on päämäärä ja ihminen on kuluttajana väline.

Kaksi kaikkien hyväksymää päämäärää, ympäristöongelmien ratkaisu ja työn lisääminen kulkevat käsi kädessä, eivätkä huononna kenenkään kilpailuasemaa.

Pääosin kirjassa painitaan konkreettisten ongelmien ja niiden ratkaisun kanssa, mutta loppua kohti harrastelija-ajattelijan pohdinta suuntautuu myös tavanomaisen kokemusmaailmamme tuolle puolen: Mitä ihmiskunnan tulevaisuudesta on pääteltävissä muinaisten profeettojen ennustusten kautta?

ISBN: 978-952-286-890-9

